

Lär dig uppfatta vargens u

Foto: Åke Aronson

Även tikar kan urinera högt upp på upphöjda föremål. Tiken i Uttersbergsreviret har ensam markerat drygt 50 cm upp på en gran.

Ett av de viktigaste spårtecknen man kan hitta vid snöspårning och inventering av varg är löpblod. Framför allt är detta en säker dokumentation på att det är en tik man spårar. Viltforskarna ger här bakgrundskunskaper och lär oss vad man ska titta efter, hur man ska tolka det man ser och vilka felkällor som finns. Så kan vi bäst tillgodogöra oss och få fullt utbyte av informationen av löpblod i snön.

VARGENS REPRODUKTION ÄR SÄSONGSSTYRD

Vargtikens reproduktionscykel styrs av dagsljuset som i sin tur reglerar de hormonella förändringarna. Reproduktionscykeln

Foto: Åke Aronson

Löpblod avsatt direkt på snön, mellan bakhasorna, i sittplats efter tiken i Hasselforsreviret.

delas in i förbrunst, brunst och eventuell dräktighet, födsel och laktation. Förbrunsten, som vanligen startar i december eller januari, kännetecknas av utsöndring av blod från vulvan och kan pågå i mer än två månader för en enskild tik. Därefter följer själva brunsten som är den period då tiken låter sig paras av hanen. Löptiden är perioden från och med blödningens start till och med avslutad brunst. Löpblodet avtar gradvis när själva brunsten startar.

En vargtik brunstar bara en gång per år, i Skandinavien vanligtvis under de sista dagarna av februari och första halvan av mars. Variationen inom en population är emellertid stor och brunstiga tikar kan förekomma från mitten av februari till den senare hälften av mars. Nordamerikanska forskare anger att brunsten varar i genomsnitt nio dagar och under denna period kan ett vargpar para sig upp till tio gånger eller mer. Äggcellerna kan hålla sig levande i fem-sex dygn efter ägglossning och spermier kan leva upp till sex-sju dygn.

Parningstidpunkten påverkar kullstorleken och en enstaka parning många dagar före eller efter ägglossningen resulterar i få eller inga

valpar. Under normala förhållanden, då tiken och hanen går tillsammans hela tiden, parar sig djuren många gånger under brunsten.

Dräktighetstiden, perioden från befruktning till födsel, kan variera från 60 till 65 dagar. Skandinaviska vargtikar föder sina valpar under perioden 25 april till 20 maj. Den genomsnittliga födelsetidpunkten är 5 maj.

En vargtik blir vanligtvis köns mogen vid 22 månaders ålder och kan få sin första kull som tvååring.

En vargtik kan maximalt få en kull om året. Den äldsta kända vildlevande vargtik som har fått valpar var 11 år gammal.

Antal valpar som föds per kull varierar mellan olika par och områden. I Nordamerika anges ett genomsnitt på sex valpar, med en variation från en till 13.

I Skandinavien har vi endast ett fåtal observationer på antalet valpar som föds, men den genomsnittliga kullstorleken som registrerats på spårnö efterföljande vinter visar på knappt fyra valpar för förstagsfödande vargtikar. Valparna diar tills de är cirka tio veckor gamla. Därefter går tiken in i en viloperiod, tills en ny löptid startar.

urinmarkeringar tydligare

VARGTIKENS LÖPBLOD SÄRSKILJS GENOM FLERA KÄNNETECKEN

Det så kallade löpblodet från en tik under löptiden kommer från blödningar i livmoderns slemhinna. Detta blod ses vanligen i samband med urinering och avsätts ofta lite vid sidan av själva urinstrålen som enstaka droppar. Detta motsvarar det som också ses hos tamhundar, bortsett från att förbrunsten (med blödning) varar väsentligt längre hos varg.

För potentiellt reproduktiva vargtikar kan löpblod, i samband med urinering eller avsatt på sitt- eller liggplatser, påträffas under en period av upp till 18 veckor, från slutet av november till slutet av mars. Löpblod i samband med urinmarkeringar avsätts som klara bloddroppar (röda eller rostfärgade) i eller strax intill själva urinmarkeringen. Dessa bloddroppar fryser ofta till små isklumpar i snön och kan ganska lätt plockas upp för DNA-analys. Urin eller saliv från en eventuell partner som har nosat och markerat på samma plats förekommer ofta och detta kan avsevärt försvåra eller omöjliggöra en DNA-analys.

Ibland kan en tydlig färgskillnad ses mellan hanens och tikens urin. Vanligen är hanens urin mörkare, ibland nästan rostfärgad och kan då felaktigt tolkas som löpblod. Tikens

urin är många gånger närmast ofärgad eller svagt gul.

Snyltspårande rävar, som också uppvisar löpblod, kan markera över en vargmarkering och avsätta blod i snön, något som kan vara en felkälla till löpblod hos varg.

Löpblod förekommer inte vid varje urinmarkering. Typiskt är att löpblodet avsätts oregelbundet. Ibland kan blod ses vid varje urinmarkering längs en sträcka av flera kilometer, för att plötsligt upphöra. Vid nästa spårning på samma varg kan löpblod saknas helt, trots flera kilometers spårning. Andra gånger kan löpblod observeras vid enstaka markeringar men saknas vid de flesta markeringsplatser.

Ibland när en vargtik sätter sig ned i snön kan löpblod avsättas i snön direkt från yttre könsöppningen, mellan avtrycken efter bakhasorna. Det är också vanligt att finna löpblod i legor eller liggplatser, men vid dessa tillfällen är det svårare att utesluta andra orsaker till blodet, till exempel blod från bytesdjur/kadaver eller en skada på vargen. Blod i legor är följaktligen en osäkrare källa för att påvisa löpblod.

Foto: Åke Aronson

Urinmarkering och löpblod efter vargparet i Korsåreviret.

BLOD I URIN KAN HA ANDRA ORSAKER

Det är aldrig normalt för en varg att uppvisa blod i själva urinen. Med blod i själva urinen menas att urinen i sig är rödfärgad. Den röda färgen kommer antingen från ett färgämne i blodet som heter hemoglobin eller från muskelfärgämnet myoglobin. Hemoglobin och myoglobin är molekyler som binder syre i blodet respektive muskler.

Blodet kan vara i form av rent blod (rött) från en blödning, men det kan också uppvisa andra färgvarianter som rostfärgat eller mörkt kaffefärgat, och är då orsakat av muskelskador eller blödningar från andra ställen i kroppen där hemoglobin eller myoglobin skiljts ut i urinen.

Blod i själva urinen kan vara makroskopiskt synlig i olika färgnyanser eller det kan vara så sparsamt förekommande att det bara kan påvisas mikroskopiskt eller vid kemisk test. Källor till blod i urinen (inte löpblod) kan vara blödningar i könsvägar (t.ex. skador, infektioner), blödningar i urinvägarna (t.ex. njursten, infektioner), generell blödningstendens (t.ex. förgiftning), stora muskelskador (t.ex. trafikskador, skottskador), extrem utmattning (t.ex. förföljelse med snöskoter) eller extrem avmagring (t.ex. allvarlig sjukdom).

SLUTSATS: VIKTIGT ATT SKILJA PÅ LÖPBLOD OCH ANNAT BLOD

Vid värdering av blod i urin hos varg är det således viktigt att man får klarlagt om blodet är löpblod som avsatts i samband med urinering eller direkt från yttre könsöppningen, eller om blodet finns i själva urinen, det vill säga blod som kommer från urinvägarna, eller om det kan komma från andra källor t.ex. yttre skador på vargen eller från bytesdjur.

ÅKE ARONSON

Viltskadecenter

THOMAS H. STRÖMSETH

Högskolan i Hedmark

PETTER WABAKKEN

Högskolan i Hedmark

JON ARNEMO

*Högskolan i Hedmark,
Sveriges lantbruksuniversitet*

Foto: Åke Aronson

Urinmarkering av vargparet i Äppelboreviret. Tikens ljusare urin ses till vänster om hanens mörkare, mer utspridda urin.